

Lausunto

18.6.2020

VN/10633/2020
VN/10633/2020-TEM-55

Vastaanottajan tiedot. Rivinvaihto enterillä.

LVM TIO Tietoliiketoimintayksikkö, Merita Erkkilä
LVM TIO Tietoliiketoimintayksikkö, Maaria Mäntyniemi

TEM:n lausunto LVM:n Lausuntopyyntöön: Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa - työryhmän väliraporttiin "Digiloikasta uusi normaali- Selvitys koronaviruskriisin aikaisten digitalisaatioon tukeutuvien toimintamallien vakiinnuttamiseksi"

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

TEM katsoo, että väliraportissa on kuvattu lähtötilannetta sekä paljolti digitalisaatioon tukeutuvia korona-aikaisia uusia käytäntöjä, mutta ei niinkään varsinaisia uusia toimintamalleja. Tarkastelu on myös epätasapainoinen eri toimialojen osalta. Perusteellisempi Korona-aikana aloitettujen digitalisaatioon tukeutuvien käytäntöjen edelleen kehittäminen ja mallintaminen on jatkossa keskeistä, jotta päästään käsiksi todelliseen yhteiskunnan ja liiketoiminnan uudistumiseen, eikä tarkastelu jää yksittäisten osin jo tunnettujen käytäntöjen tasolle.

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

TEM katsoo, että innovatiivista uudistumista tukevien mallien kehittämiseksi olisi hyödyksi erottaa yleiset digitalisaatiokehitykseen liittyvät asiat ja erityisesti Korona-tilanteeseen liittyvät asiat toisistaan. Viitaten edellisessä kohdassa mainittuun perusteellisempaan käytäntöjen mallintamiseen, todetaan toimien riittävyyden arvioinnin olevan tässä vaiheessa haastavaa.

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Kokonaisuuden rajaaminen, erittely sekä julkisten toimenpiteiden priorisointi erityisesti ”pullonkaulatoimiin”, joiden kautta saadaan vivutettua kehitystä ja kerrannaisvaikutuksia olisi keskeistä. Tällaisia alueita löytyy mm. digitaalisen asioinnin ja reaaliaikatalouden piiristä liittyen seuraaviin toimenpide-ehdotuksiin:

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

www.tem.fi

26. Vakiinnutetaan digitaaliseen kansalaisten ja yritysten viranomaisasiointiin yhden luukun periaate ja lisätään mahdollisuuksia lupa- ja valvonta-asioiden hoitamiseen yhden portaalin kautta

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa kansalaisen ja yritysten asiointiin kehitetyn yhden luukun periaatteen vakiinnuttamista. Sipilän hallituksen käynnistämässä Luvat ja valvonta -hankkeessa on luotu julkisen hallinnon lupa-, ilmoitus- ja valvontatoiminnan digitalisoinnin malli sekä toteutettu digitaalinen yhden luukun palvelu. Em. palvelu on perustoimintojensa osalta käyttövalmis ja ensimmäiset virastot, Tukes ja Aluehallintovirastot, ovat integroituneet siihen teollisuuslaitoksen perustamiseen liittyvien kemikaaliturvallisuusluvan ja ympäristöluvan osalta. Teollisuuslaitoksen perustamiseen liittyvässä kunnan rakennusluvassa on myös mahdollista hyödyntää yhden luukun palvelua joko integroimalla kunnan omat asiointi- ja käsittelyjärjestelmät palveluun tai näiden puuttuessa hyödyntämällä palvelun tarjoamaa ns. kevytasiointimahdollisuutta.

Yhden luukun palvelulla voidaan sujuvoittaa ja nopeuttaa investointien luvitusta. Luvanhakijalle ns. yhden luukun malli tarkoittaa, että asiakkaan tarpeeseen liittyvien useiden lupien hakeminen ja hakemusten käsittely on sovitettu yhteen, vaikka hakemuksia käsitellään päätöksenteon näkökulmasta eri viranomaisissa. Lisäksi asiointissa noudatetaan kysy tietoa asiakkaalta vain kerran periaatetta (kokonaisuus toteuttaa myös ehdotusta nro 27).

Luvat ja valvonta –hankkeen rahoitus on turvattu vuoden 2020 loppuun. Perusominaisuuksiltaan valmiin palvelun hyödyntäminen uusissa luvitustarpeissa edellyttää hankkeen jatkorahoitusta.

31. Nopeutetaan sähköisen kuitin käyttöönottoa hallitusohjelman mukaisesti osana reaaliaikataloutta edistämällä sähköisen kuitin standardointi- ja pelisääntötyötä, edistämällä käyttöönottoa markkinaehtoisesti ja pk-yritysten erilaiset tarpeet huomioiden. Laaditaan sähköisen kuitin käyttöönottoon tiekartta vuosikymmenen ajalle.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa RTE-hankkeessa luodun reaaliaikatalouden ekosysteemin rakentamista. Ekosysteemin tavoitteena on parantaa suomalaisten yritysten toimintaympäristöä ja edistää digitalisaatiota. Rakenteisen tiedon käsittelyn avulla taloushallinto voidaan automatisoida. Automatisointi tuo merkittäviä säästöjä yrityksille ja fv julkiselle hallinnolle ja tehostaa yritysten taloushallinnon omia prosesseja ja vähentää yritysten hallinnollista taakkaa, mm. kirjanpidon vientien automatisoinnilla ja viranomaisraportoinnilla. Automaattinen taloustiedonkäsittely mahdollistaa myös uusien digitaalisten palvelujen laajamittaisen kehittämisen ja tarjoamisen markkinoille. Suomessa toteutetut ja koestetut digitaaliset palvelut tuovat vientimahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Digitalisaatio on luonteeltaan laaja läpi koko yhteiskunnan vaikuttava asia. Tämän vuoksi toteutettavien toimien välinen koordinaatio ja mahdollisimman laaja asian kannalta relevanttien tahojen mukanaolo olisi varmistettava.

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistattekko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevilla hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Vapaamuotoinen lausunto

Yleisinä huomiona TEM lausuu:

Väliraportissa on kuvattu lähtötilannetta sekä paljolti digitalisaatioon tukeutuvia korona-aikaisikäytäntöjä, mutta ei niinkään varsinaisia uusia toimintamalleja. Perusteellisempi Korona-aikana aloitettujen digitalisaatioon tukeutuvien käytäntöjen edelleen kehittäminen ja mallintaminen on keskeistä, jotta päästään käsiksi todelliseen yhteiskunnan ja liiketoiminnan uudistumiseen, eikä jäädä yksittäisten osin jo tunnettujen käytäntöjen tasolle. Innovatiivista uudistumista tukevien mallien kehittämiseksi olisi hyödyksi erottaa yleiset digitalisaatiokehitykseen liittyvät asiat ja erityisesti Korona-tilanteeseen liittyvät asiat toisistaan. Kokonaisuuden rajaaminen sekä julkisten toimenpiteiden priorisointi erityisesti ”pullonkaulatoimiin”, joiden kautta saadaan vivutettua kehitystä ja kerrannaisvaikutuksia olisi keskeistä. Tällaisia alueita löytyy digitaalisen asioinnin ja reaaliaikatalouden piiristä.

Toimenpide-ehdotusten kokonaisuuteen liittyvänä asiana TEM lausuu:

Elinkeino toimintaa ja yritysten digikyvykkyyksiä koskevat toimenpiteet asettuvat luonnoksessa eri otsikoiden alle ja vieläpä niin, että otsikot viittaavat aivan muuhun asiaan kuin elinkeino toiminta ja yritysten digikyvykkyys. Sisällöllisen kokonaiskuvan selkeyttämisen kannalta TEM ehdottaa Toimenpide-ehdotusten 13 – 18 uudelleenasettelua niin, että nykyinen toimenpiteiden väliotsikko ”Tiedon hyödyntäminen ja tietovarannot” muutettaisiin muotoon ”Tiedon ja digitaalisen teknologian hyödyntäminen – tietovarannot ja yritysten digikyvykkyys” ja sen alle sijoittuisivat siellä olevien toimenpide- ehdotusten (33-36) lisäksi toimenpide-ehdotukset nro 13-18.

Toimenpidekohdittain TEM lausuu:

1 Paikka- ja aikariippumattomuuden vakiinnuttaminen lainsäädäntöä (ml. työlainsäädäntö) ja ohjeistusta päivittämällä sekä kehittämällä henkilöstön osaamista, työoloja ja johtamista.

Nykyien työlainsäädäntö ei ole este etätyön tekemiselle. Usein etätyön esteet liittyvät organisaatioiden toimintakulttuuriin; asenteisiin ja toimintatapoihin.

5 Poistetaan esteitä verkkokaupan lisäämiseksi mm. verkkomaksamista kehittämällä sekä selkeyttämällä tuotteita ja niiden toimituksia koskevia sähköisiä tietovaatimuksia sekä ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja pakettijakelun sujuvoittamiseksi.

TEM kannattaa verkkokaupan esteiden poistamista.

13 Kiihdytetään teollisuuden tuottavuutta ja uusia liiketoimintamalleja käynnistämällä Tekoäly 4.0 -ohjelma. Varmistetaan, että ohjelmassa syntyneet teknologian käyttöönottoa edistävät toimintamallit ovat siirrettävissä myös muiden toimialojen käyttöön.

Valmistavan teollisuuden pk –yritysten digitaalisen transformaation edistämällä voidaan vaikuttaa merkittävästi Suomen kilpailukykyyn ja kestäväen kasvun edellytyksiin. Tekoäly 4.0 –ohjelman valmistelussa on linjattu, että ohjelma on monitoimialainen ja sen toimenpiteet voivat kohdistua mm. teollisuuteen, korkean arvonlisän markkinapalveluihin, kauppaan ja matkailuun.

14 Kohdennetaan julkisia TKI-panostuksia ja kehitetään kannustimia ja matalan kynnyksen TKI-palveluita (innovaatioseteli) erityisesti yrityksille digitaalisen teknologiaan perustuvia ratkaisuja edistäviin TKI-investointeihin. Toteutetaan julkisrahoitteisten yrityspalveluiden kehittämisohjelma, jolla vahvistetaan niiden kykyä tukea yrityksiä uuden teknologian tarvekartoituksessa, hankinnassa ja käyttöönotossa. Edistetään mm. koronaviruspandemian seurantaan ja hallintaan kehitettyjen teknologia- ja sovelluskehityksen vientimahdollisuuksia.

TKI –toiminnalla on keskeinen merkitys yritysten uudistumiselle ja digitaaliseen teknologiaan perustuvien liiketoimintamallien ja ekosysteemien kehittymiselle. Digitalisaatioon liittyviä yrityspalveluja voidaan kehittää mm. Eurooppalaisten digitaalisten innovaatiokeskittymien (EDIH) muodostamisen yhteydessä.

15 Perustetaan Suomeen EU:n Digitaalinen Eurooppa -ohjelman mahdollistama digitaalinen innovaatiokeskittymä ja organisoidaan se yrityslähtöisesti sekä EU-mallin mukainen digiosaamisen yhteenliittymä; National Coalition for Digital Skills and Jobs.

Kansallisten toimien linkitys eurooppalaiseen tasoon on keskeistä digitaalisen toimintaympäristön, liiketoimintamallinen sekä osaamisen ja kyvykkyyksien kehittämisessä. TEM pitää tärkeänä mm. EDIH-keskittymien ja kansallisen digitaalisten taitojen ja työn yhteenliittymän muodostamista Suomeen.

16 Vahvistetaan juuri käynnistynyttä Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmaa lisäämällä sen resursseja ja pidentämällä sen toimikautta.

Tämä ohjelmalla myötävaikutetaan johtamisen ja toimintatapojen kehittymiseen työpaikoilla. Digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen liittyy suurella määrällä siihen, miten teknologian mahdollisuudet siirtyvät käytäntöön työpaikoilla.

17 Kasvatetaan digitaalisesti suuntautuneiden pk-yritysten määrää käynnistämällä kansallinen yrityskehittämisen digitaalisen uudistumisen ohjelma. Ohjelman tavoitteena on lisätä etätyö- ja muiden digitaalisten perusratkaisujen, kuten verkkokauppa-alustojen, käyttöönottoa pk-yrityksissä

Digitaalinen uudistuminen on kokonaisvaltaista liiketoiminnan ja toimintatapojen muutosta. Tekoäly 4.0- ohjelmassa voidaan toteuttaa useita uudistumista vauhdittavia toimenpiteitä eri toimialoilla. Etätyö tapana organisoida työtä on vain osa tästä kokonaisuudesta.

29 Vahvistetaan kansalaisten mahdollisuuksia lisätä omien viranomaisen hallussa olevien tietojensa saatavuutta ja hyödyntämistä digitaalisessa muodossa purkamalla lainsäädäntöesteitä ja laajentamalla Omadata/MyData-kokeiluja

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa kansalaisten ja yritysten mahdollisuuksia lisätä viranomaisten hallussa olevien tietojensa saatavuutta ja hyödyntämistä digitaalisessa

muodossa. Käynnistämällä kokeiluja saamme kokemusta menettelyistä, miten otamme huomioon yksilön oikeudet oman tiedon hallintaan ja rakennamme luottamusta hallittuun asiakastietojen käyttöön ja millaista mahdollistavaa lainsäädäntöä on tarpeen tavoitella. Esimerkiksi digitaalisen työllisyyden hoidon palveluissa uudistetaan työllisyydenhoidon palveluja painottamaan vahvemmin digitaaliseen työnvälitykseen ja rekrytointiin. Uudistuksessa on tavoitteena nivoa osaamiseen ja jatkuvaan oppimiseen liittyvät menettelyt sekä maahanmuuttajien työllisyyspalvelut nykyistä tiiviimmäksi osaksi digitaalisten työllisyyspalvelujen kokonaisuutta. Kehitystyön myötä syntyvällä MyData –kyvykkyydellä henkilö/asiakas voi jatkossa hallinnoida itseään koskevia esim. osaamis- ja työhistoriatietojaan sekä luvittaa omien tietojensa hyödyntämistä asiakaspalvelussa ja digitaalisissa hakupalveluissa. MyData –ominaisuus tehostaa työnhakijoiden ja työnantajien kohtaantoa ja nopeuttaa työllistymistä.

32 Luodaan edellytykset tulorekisterin tietojen täysimittaiseksi hyödyntämiseksi sosiaaliturvan toimeenpanossa mm. parantamalla sähköistä tietojen vaihtoa. Mahdollistetaan tiedonsaanti- ja luovutus-oikeudet etuuden maksajien ja yhteistyöorganisaatioiden välillä.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa tiedon hyödyntämistä mahdollistavan lainsäädännön laatimista sekä panostuksia tiedon parempaan hyödyntämiseen johtamisessa. Tavoitteena tulee olla, että toimintamme ja palvelujemme kehitys perustuu ennakointiin, ajantasaiseen tietoon toimintaympäristöstämme, toiminnastamme ja asiakkaistamme. Laadukas tietopohja mahdollistaa tiedolla johtamisen tukemana palvelujen paremman vaikuttavuuden sekä kustannustehokkaat menettelyt ml. automatiikan, data-analytiikan, koneoppimisen sekä tekoälyn hyödyntämisen.

33 Kohennetaan yritysten ja yrittäjien ymmärrystä tiedon jalostamisen sekä sen avaamisen ja markkinaehtoisien jakamisen hyödyistä (myös B2B2) vahvistamalla data- ja alustatalouden liiketoimintaosaamista. Edistetään kansallisella ja EU-tasolla datan saatavuutta ja liikkuvuutta luomalla tiedolle yleisesti tunnustettuja laatustandardeja ja selkeyttämällä tiedon käyttöoikeuksia. Osana EU:n datastrategian toteutusta jalkautetaan Suomen EU-pj-kaudella julkaistuja datatalouden periaatteita ja edistetään tiedon hyödyntämistä ja yhteentoimivuutta lisäävien alusta- ja välityspalvelujen muodostamista.

Yritysten ymmärrys ja kyky nähdä tietovarannot uusien liiketoimintamahdollisuuksien pohjana on keskeistä. Tätä voidaan edistää mm. SITRA:n käynnistämän IHAN-yritysohjelman pilotin pohjalta.

35 Tiedolla johtamisen parantamiseksi tulee edelleen edistää tiedon saatavuutta ja ajantasaisuutta sekä edistää uusien analytiikkatekniikoiden kuten koneoppimisen (tekoälyn) käyttöönottoa. Tutkimustiedon saatavuutta ja digitaalisen hyödyntämisen mahdollisuuksia tulee parantaa mm. parantamalla tiedon semanttista yhteentoimivuutta sekä lisäämällä datan eheyttä ja tietoturva

Tiedon jakamisen ja hyödyntämisen mahdollistavien data-alustojen kehittäminen on keskeistä yli sektorien jaettavan tiedon liikkumiselle. Eurooppalaisen viitekehityksen ja keskeisten eurooppalaisten kehityshankkeiden, kuten GAIA-X, huomioiminen on keskeistä tässä.

Teollisuusneuvos

Sampsa Nissinen

Erityisasiatuntija

Tiina Hanhike

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu LVM TIO Tietoliiketoimintayksikkö, Merita Erkkilä
LVM TIO Tietoliiketoimintayksikkö, Maaria Mäntyniemi